

Organum novum

Liturgijsko gibanje neposredno prije kao i poslije Sabora odrazilo se i u graditeljstvu orgulja. Veća povezanost vjernika sa svećenikom, pomicanje oltara bliže puku, smještaj pjevačkog zbora u blizinu misnika, logična potreba da uz pjevače treba da bude orguljaš koji je često i dirigent — svi ti elementi stavljaju graditelja pred nove zadatke, a katkada i veoma složene probleme: Kako i gdje smjestiti orgulje?

U crkvi u kojoj se orgulje nalaze na koru a orguljaš uz pjevače i misnika, graditelj orgulja može učiniti samo jedno: sviraonik smjestiti u neposrednoj blizini oltara i tako organski povezati orguljaša s pjevačima i pukom. Tehnički je to moguće izvesti, uz određene adaptacije, u svakoj crkvi koja posjeduje orgulje, bez obzira na veličinu crkve odnosno udaljenost od oltara do orgulja.

Projektanti novih crkvi redovito predvide odgovarajuće mjesto za orgulje. Potrebno je konzultirati eksperte za orgulje koji će točno izračunati ne samo najpovoljnije mjesto za orgulje nego instrumentima korigirati mjesto u milimetre (u već sagrađenoj crkvi). To je područje rada u kojem arhitekti, ako sami rade, redovito čine velike pogreške.

Mnogi svećenici žele zadržati orgulje na onom mjestu gdje se nalaze, ali u isti čas žele imati male orgulje koji se mogu uklopiti u prostor oko oltara. To bi se moglo reći i za naše prilike. Svećenici žele imati orgulje sa sviralama, mogu biti i malene samo da nisu skupe. »Električne«, »elektronske«, »elektrotonske« ili pak »elektrofonske« neka budu male, neka se zovu »orguljice« ali neka budu »prave«, orgulje sa sviralama!

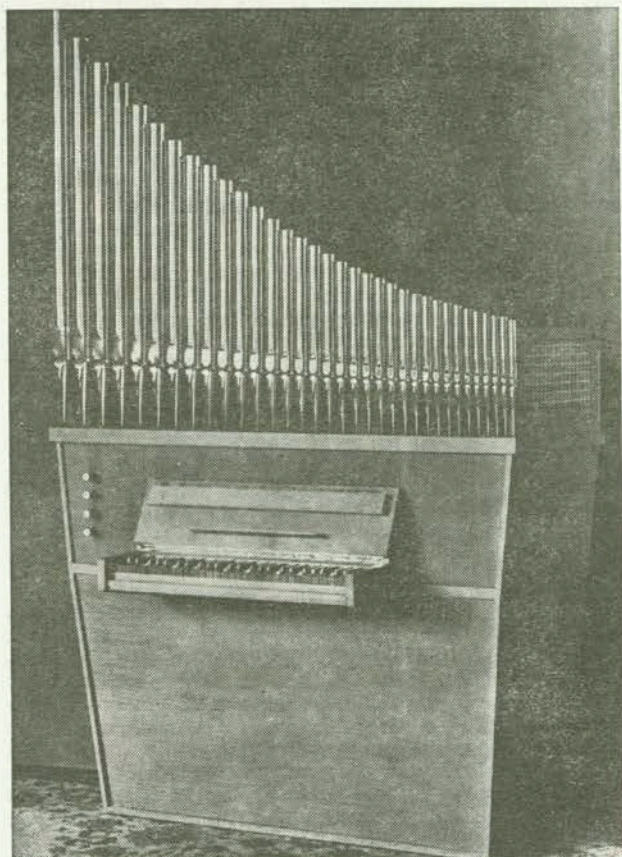
Odazivajući se molbama svećenika, želim nešto reći o instrumentu koji se zove pozitiv. Ako ga neko nazove orguljama ili čak malim orguljama ili od milja »orguljicama«, nećemo se ljutiti. To je instrumenat koji je građen u duhu crkvenih propisa o glazbenim instrumentima da uzveličava bogoslužje. Pozitiv je uistinu »organum tubulatum«!

Prednosti pozitivna su velike, za smještaj je potreban mali prostor. Vanjština može biti estetski tako oblikovana da se uklapa u namještaj crkve ili kapele. Cijena je veoma umjerena, tako da ga mogu nabaviti i male župe, redovničke zajednice za svoje kapele i ljubitelji orguljske glazbe za kućno muziciranje.

Građen prema suvremenim principima današnje orguljske tehnike, pozitiv ima zračnice s pomičalkama, mehaničku »Spieltrakturu«, ugrađeni električni ventilator, tlak zraka od 40—55 mm, prema tipu pozitivna. Po želji naručioca mogu se mon-

tirati i točkovi radi premještaja pozitivna iz jednog mjesta na drugo; naravno, samo po posve ravnoj površini.

Što da kažem o zvuku pozitivna? Treba ga čuti i uvjeriti se u njegove vrhunske kvalitete. Mi ćemo ovdje prikazati u fotografijama niz pozitivna raznih graditelja i različitih dispozicija. Naravno, prigodom narudžbe graditelja će ispuniti svaku želju naručioca: od posve malog pozitivna s jednim registrom pa do dvomanualnog.

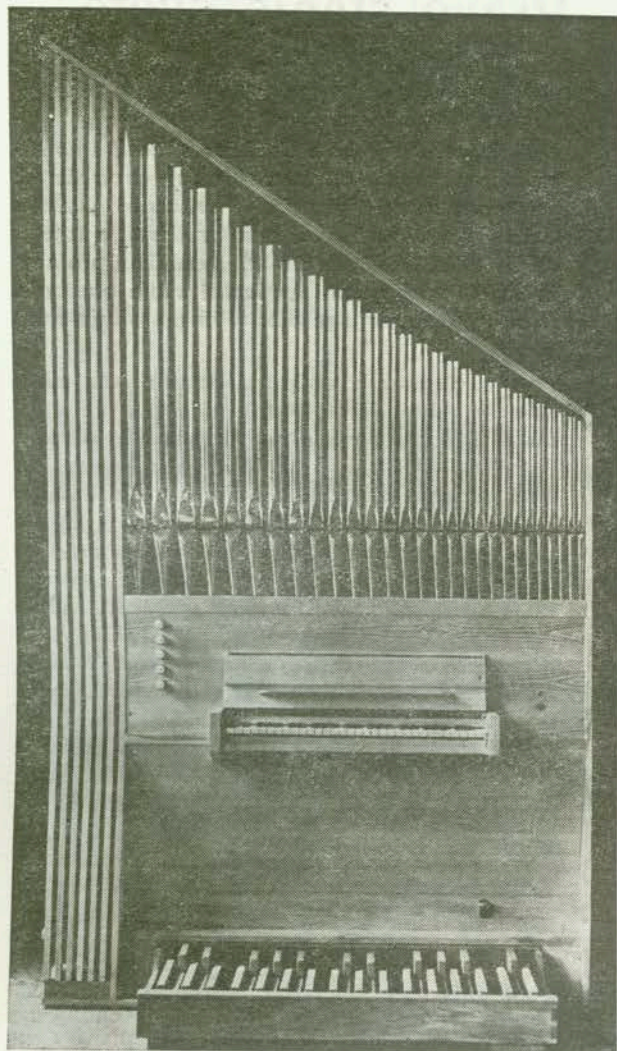

Na fotografiji prikazan je pozitiv Model P 1 od tvrtke Münchener Orgelbau C. Schuster & Sohn. Kao što vidimo, pozitiv ima 4 registra, bez pedala. Dispozicija je slijedeća:

Gedackt	8'
Prinzipal	4'
Waldflöte	2'
Quinte	1 1/3'

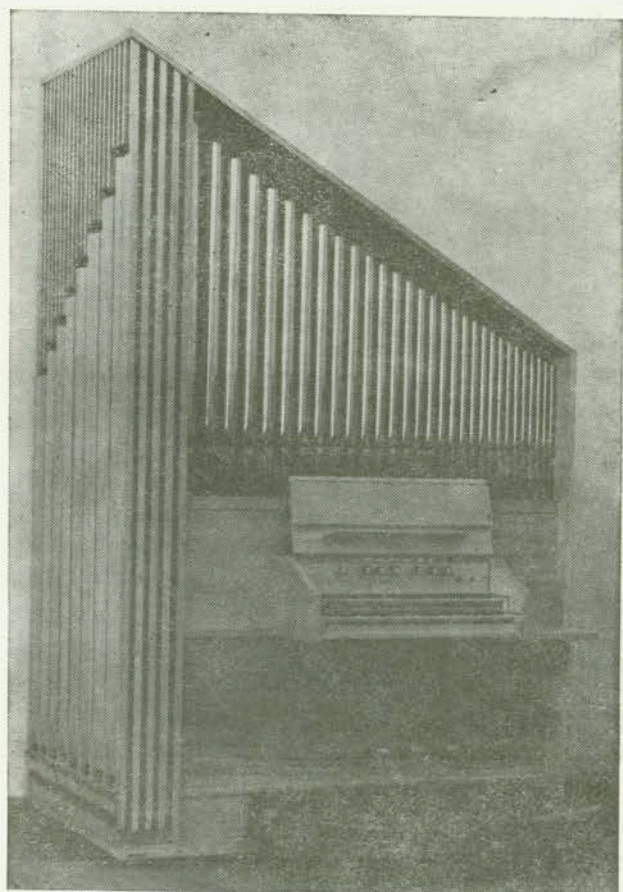
Evo i druge dispozicije za isti model pozitivna:

Gedackt	8'
Nachthorn	4'
Prinzipal	2'
Sifflöte	1'

Tvrтка Schuster gradi također jednomanualne pozitivne i s pedalom. Spomenimo model P2 i navedimo njegovu dispoziciju:

Gedackt	8'	Gedackt	8'
Prinzipal	4'	Nachthorn	4'
Waldflöte	2' ili:	Prinzipal	2'
Sifflöte	1'	Quinte	1 1/3'
Ped: Subbass	16'	Ped: Subbass	16'

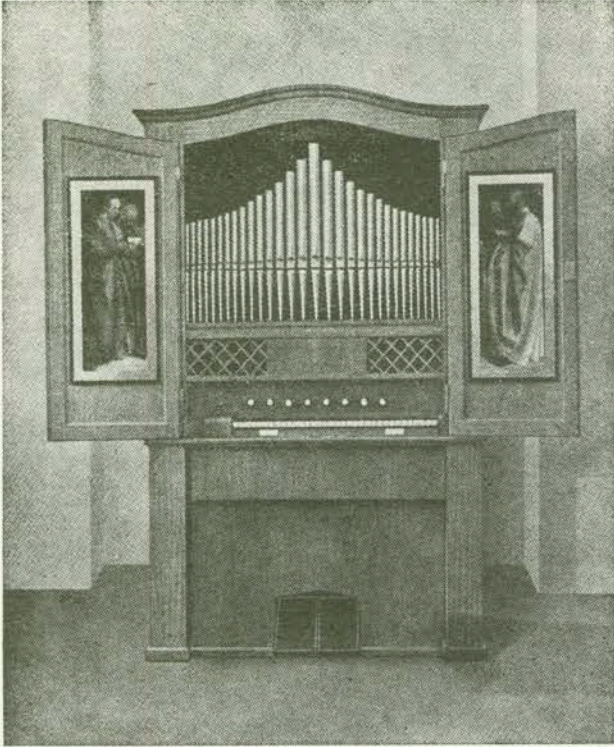

Ova fotografija prikazuje nam koncertni dvomanualni pozitiv, također od tvrtke Schuster. (Spomenimo, samo uzgred, da se tim pozitivom koristila bavarska radio-postaja iz Münchena na snimanju svojih koncerata).

Dispozicija:

I. Gedackt	8'	I. Gedackt	8'
Prinzipal	4'	Nachthorn	4'
Rohrflöte	4'	Prinzipal	2'
II. Waldflöte	2'	Mixtur	2-3 f.
Quinte	1 1/3'	II. Rohrflöte	4'
Sifflöte	1'	Spitzflöte	2'
Ped: Subbass	16'	Quinte	1 1/3'
		Ped: Subbass	16'

Pravo stanje svete glazbe

Tvrtka Walcker poznata je kod nas po svojim orguljama u zagrebačkoj katedrali i orguljama u Domu sindikata u Beogradu. Iz bogatog proizvodnog repertoara te graditeljske kuće donosimo jedan pozitiv, koji kao da je namijenjen oratoriju ili kapelici.

Dispozicija:

Gedackt	8'
Rohrflöte	4'
Prinzival	2'
Mixtur	2-3fach

Zbog finansijskih ograničenja (= skromna sredstva kojima raspolaže »Sveta Cecilija«) nismo mogli proširiti izbor graditelja pozitivna i tako pružiti čitateljima opširniji uvid o raznim oblicima tog instrumenta. Nadamo da se je ovo dovoljno za naše prilike i naše potrebe.

Savjetujemo gg. župnicima neka se okane kupovine starih (i dotrajalih) harmonijuma te neka čekaju strpljivo (i naravno, da pripreme gotov novac), dok ne budu mogli nabaviti jedan pozitiv za svoju crkvu. Pozitiv je instrumenat kome pripada budućnost, on je uistinu »organum novum!«

U zadnjem broju »Sv. Cecilije« obećali smo donijeti predavanja održana prošlog proljeća na međunarodnom simpoziju o crkvenoj glazbi u Salzburgu. Objavljujući prvo predavanje koje je održao Flatten Dr Heinrich, sveučilišni profesor iz Kölna, počinjemo izvršavati svoje obećanje. Naslov predavanja je bio: »Pravno stanje svete glazbe.«

Prije samog predavanja dr Overath, vođa i duša gore spomenutog simpozija napravio je mali uvod. Započeo je izjavom francuskog filozofa Gabrijela Marcela o Salzburškim igrama iz 1965. godine: »GLAZBA JE DOMOVINA DUŠE«. Zatim je nastavio: »U našem svijetu, u kojem praktički živimo bez domovine, važno je da tu duševnu domovinu ljubimo, branimo i spasimo u vrijeme nestajanja duhovnih vrednota. Kardinal Faulhaber je rekao: »NAS GLAZBENI RAD SLUŽI KULTURI DUŠE, A TIM I DUŠI SVAKE KULTURE«. Ako tražim naše stanovište u ovom uzburkanom vremenu, onda ću navesti riječi biskupa Michaela Seiler-a: »AKO SVOJU DESNU RUKU DRŽIS NA STAROM, A LIJEVU NA UVOĐENJU NOVOG, POKLONI SVOJE SRCE ONOM STO JE VAŽNO I ISTINITO: STAROM KOJE SE U NOVOM OBNAVLJA I NOVOM KOJE U SEBI ČUVA STARU LJEPOTU«. Ove riječi neka budu sadržaj našeg savjetovanja.«

Nedavno je njemačka televizija donijela kulturno-kritičku studiju »Raspad rimske tradicije u katoličkoj crkvi« od Reinharda Rapala. Početak pokazuje dva oblika mise kao dvije protivnosti: najprije jedan biskup drži misu u »baroknom stilu« s gregorijanskim pjevanjem, a odmah iza toga nagla promjena: misa salezijanca Luthea u radničkoj baraci. U baraci je sve jednostavno: oltar — stol, svećenik se čak ni po odijelu ne razlikuje od drugih. On čita Evanđelje, slijedi zajednička diskusija, svećenik izgovara riječi pretvorbe nad kruhom i vinom; ništa od numinoznog, što »uzdiže«. Televizija je to nazvala »Diskussionsmesse«, ali bez liturgije. Razlika obiju misa imala je zadaću da provocira.

Misa sa dosadašnjim obredima i pjevanjem, stvarana kroz vjekove, ima namjeru pomoći da se lakše uđe u sredinu misterija. Čudno da se mnogi pa i svećenici odriču tih oblika i ondje gdje to nije nužno, gdje se može gajiti lijepi kult i pjevanje. To je jednostavno izgonjenje kulture koju je crkva stvorila, a to znači *izlazak crkve iz kulture*. Na koncu spomenute televizijske emisije prikazuje se audijencija kod Pavla VI: latinska misa, tisuće ljudi pjeva »credo in Ecclesiam catholicam et apostolicam«. Zalosno je ako katolici ne mogu zajednički pjevati Credo! Uskoro će latinski postati jezik koji nitko ne pozna i glazba (gregorijansko pjevanje) koju nitko ne pjeva. »Consociatio internationalis musicae sacrae« ovdje u Salzburgu, gradu koji na lijepi način ujedinjuje vjeru i kulturu, treba nam otvoriti oči pred opasnošću koja nam prijete. Nestanak svete glazbe opasnost je i za kulturu koju se isplati braniti i prenijeti je kroz slijepu sadašnjost u otvorenu budućnost.